

Рецензия

от проф. д-р Петър Христов,

Юридически факултет на ВСУ „Черноризец Храбър“

Относно: Дисертационен труд на тема „Проектно-целеви модел на управление на орган на съдебната власт (по примера на Апелативен съдебен район Варна)“, представен от Ванухи Бедрос Аракелян за присъждане на ОНС “доктор” по ПН 3.7. „Администрация и управление“.

Научни ръководители: проф. д.ик.н. Анна Недялкова и проф. д-р Симеон Тасев

1.Относно изискванията за допускане до защита

Ванухи Бедрос Аракелян е завършила висше образование в СУ “Климент Охридски“, специалност право – диплом № 111783/19.05.1990г., с което са изпълнени изискванията на чл.6 ал.1 ЗРАСРБ, чл.4 ал. 1 и чл.24 ал.1 ППЗРАСРБ.

Обучението е извършено по акредитирана от НАОА докторска програма, в катедра, където има повече от едно хабилитирано лице от съответното акредитирано професионално направление, с което са изпълнени изискванията на чл.4 ал. 3 и 4 ППЗРАСРБ.

Факултетния съвет на факултет „Международна икономика и администрация“ на свое заседание от 28.05.2020 г., на базата на решение на Катедрения съвет на катедра „Администрация, управление и политически науки“ приема решение за отчисляване с право на защита на Ванухи

Аракелян. Докторантът е отчислен със Заповед на Ректора на ВСУ №271/01.06.2020 г. от, с което са изпълнени изисквания на чл.4 ал.3, чл. 8, ал.4 и 5 и чл. 26 ППЗРАСРБ.

В Автореферата е посочено, че по темата на изследването са публикувани три статии, с което са изпълнени изискванията на чл.6 ал.1 ЗРАСРБ. Авторефератът коректно и достатъчно пълно отразява съдържанието на дисертационния труд.

2. Обща характеристика на изследването

Представеният за обсъждане труд в най-общ план е посветен на „съдебната реформа“ - тема, която по една или друга причина, по един или друг повод, вече три десетилетия не слиза от злободневния ред на обществото.

От гледна точка на управленската теория и практика тази реформа неминуемо се свързва със смяна на типа организационна култура. Господстващият три столетия „професионален тип“ организация на дейността обаче не отстъпва лесно своите позиции. Особено устойчиво е вкоренен в територията на правораздаването, като осигурява така важния, за устойчивостта на всяко общество, консерватизъм. В този смисъл темата на дисертационното изследване сама по себе си е изключително актуална и значима. Специфичното в случая е, че дисертационното изследване се основава на внимателно замислен и успешно осъществен, в рамките на съдебната система (Окръжен съд Варна и Апелативен съд Варна), експеримент.

3. За структурата и резултатите на изследването

Представеният дисертационен труд е от 211 нестандартни (315 стандартни) страници със заглавна страница, съдържание и декларация за оригиналност. Изложението е структурирано в увод, три глави (съответно от 33, 115 и 41 страници) - първата, от които с три раздела, втората – с четири, а третата - с два. Раздел 4 на Втора глава и раздел 2 на Трета глава са разбити съответно на 5 и на 4 точки. Заключителната част се състои от две обособени части – едната „Обобщения“, другата – „Заключения“. Приложени са два списъка: единият - на използвани ръководни документи (назован „Стратегически документи“) с включени в него 47 единици; вторият – назован „Използвана литература“ с 41 заглавия на научни публикации. Така са изпълнени изискванията на чл.27 ал.1 ППЗРАСРБ.

Проблемът, на който е посветен представеният за защита дисертационен труд е формулиран в увода, като „... **липсата на адекватност между очакванията на обществото, инвестираните в реформата ресурси и получените резултати, измерени през качеството на правната услуга и постигане на справедливост за цялото общество**“¹ (стр. 4).

Представената за защита основна теза е „...че правната рамка задава на **макро ниво програма** за промяна, но постигането на националната цел изисква на всички следващи нива да се разработят и реализират конкретни **модели и подходи на управление, осигуряващи** постигане на характерните за съответното ниво цели.“ Като допуска, че „...възприетият в масовия случай към момента модел за управление на институциите на съдебната

---

¹ В цялата рецензия текстовете в „получерно“ са цитати в оригиналното представяне от техния автор.(Бел. П. Хр.)

власт е изчерпан и неадекватен към реалностите на средата, в която функционира, поради което се нуждае от промяна“.(стр. 4)

В контекста на изложението, така представената теза се доуточнява терминологично и се обогатява с конкретно предложение за характера на нужната промяна. В крайна сметка, в рамките на дисертационното изследване, убедително се защитава виждането, че досегашният модел, определен от автора като „йерархично-функционален“ (стр. 13), при който върху „традиционната линейна организация“ механично се наслагва проектно управление (разбирано като метод на управление чрез решаване на мащабни задачи в условията на ограничени срокове и ресурси) следва да се трансформира в изпълнението на отделни проекти.

Моделът, при който проектите се явяват инструмент на управлението, чиято цел е постигане на необходимата промяна, авторът определя като „проектно-целеви модел на управление на орган на съдебната власт“ (стр.32).

Това, което в най-висока степен прави уникално рецензираното дисертационно изследване е, че част от тезата, изведена за защита, вече е минала проверка за истинност в практиката. При това пожелание задачата на докторанта се свежда до защита на извлечените с помоща на научната рефлексия предложения за надграждане на вече внедрения във Варненския апелативен съдебен район модел на управление.

Тук задължително трябва да се подчертае, че става дума за експериментален начин на научна верификация чрез внедряване в практиката:

- частично – в Окръжен съд Варна в периода 2004-2014 година, когато съда два пъти е удостоен с отличието „Съд – Модел в България“ (2007 г. и 2012 г.) и

- цялостно – в Апелативен съд Варна в периода 2014 – 2018 година, когато още при встъпването в длъжността председател на съда, авторът – Ванухи Аракелян инициира „експеримент за преход към проектен дизайн на управлението“.

По същество, в рамките на периода 2007 – 2018 година идеите на автора са в основата на разработване и изпълнение на набор от проекти, подчинени на целта за реорганизация и реструктуриране на съществуващите организационни ресурси, разкриване и мобилизация на наличните вътрешни резерви на системата. Реализирани са такива проекти, като „Политика и планиране“, „Увеличаване ефективността на съдопроизводството“, „Прозрачно правосъдие“, „Повишаване доверието в съда“ „Активна международна дейност“, „Развитие на човешките и материални ресурси“. Те са представени в Раздел 3 на Втора глава като са посочени конкретни данни за постигнатите качествено по-добри резултати спрямо предишния период и в сравнение с останалите апелативни съдилища в страната.

Осъщественото по този начин изследване е пример за иновативно съкращаване на обичайния път на научното познание – тезата на изследването е проверена в практиката, преди да бъде теоретично осветлена. Този подход позволява в Глава трета „Модел на надграждащо проектно-целево управление на Апелативен съд Варна 2019-2024 година“, авторът да предложи модел за по-нататъшно развитие на вече постигнатите практически резултати. Става дума за четири, относително обособени

„комплексни проекта“ (стр. 160), обстойно разгледани в Раздел 2: „Реализация на вътрешните резерви на съда за повишаване на ефективността“, „Повишаване на общественото доверие в съда“, „Преодоляване на професионалния стрес в съда“ и „Споделено управление“. Акцентът е поставен съвсем резонно върху адаптиране на дейността на Апелативен съд Варна към условията на дигиталната среда.

4. Критични бележки

В съвременния свят ролята на интелектуалният потенциал е да усъвършенства структурата на всяка система (в случая правосъдната) чрез внасянето в нея на колкото може повече научна експертиза. В този смисъл съм сигурен, че „научното любопитство“ на Вануши Аракелян не е нито от вчера, нито че скоро ще загасне. Затова единственият критерий, по който са изведени, е да бъдат полезни за нейните предстоящи изследователски проекти.

Първата от тях е свързана с една неоползотворената възможност. Става дума за такъв важен проблем, свързан със смяната на модела на управление на съдебната власт, какъвто е въпросът за това дали се вършат правилните неща (ефективно управление) и доколко нещата (правилни или неправилни, но нормативно определени) се вършат по правилния начин (ефикасно администриране). Според мен, това е актуален дисертабилен проблем, който неколккратно е фиксиран в изследването. Неговото изрично формулиране като такъв само по себе си би било още един съществен принос.

Втората критична бележка ще се опитам да илюстрирам с христоматийния пример с извинението на един от водещите мислители на

19 век за дългото писмо, което е написал поради липса на време. Цената за по-големия от обичайното обем на всеки представен за обсъждане труд е за сметка на рецензентите, авторите на становища и читателите. Тук не става въпрос за време, а за интелектуални усилия, влагани за систематизиране и обобщение на резултати от изследването („отсяване на зърното от плевката“), което би трябвало да се случи в „кухнята“ на изследователя.

Третата критична бележка е свързана с отсъствието на желателния от методологична гледна точка критичен обзор на научните публикации в съответната предметна област. Става дума за етап от работата по дисертационното изследване, които е предпоставка за по-дълбочинно проникване в скритата природа, същността и значението на обекта на изследване.

Тъй като в списъка на използваната литература са посочени заглавия, чиито автори са известни и утвърдени имена в теорията и практиката, моят въпрос към Ванухи Аракелян е кратко да отговори на въпроса – в посочените публикации по какъв начин се засяга предметът на осъщественото от нея дисертационно изследване?

Заключение

Дисертационния труд, при липсата на каквато и да е следа от плагиатство, съдържа безспорни научноприложни резултати, които са оригинален принос в науката. Кандидатът Ванухи Аракелян демонстрира както задълбочени теоретични знания по специалността, така и завидни способности за самостоятелни научни изследвания, с което напълно изпълнява нормативните изисквания (Чл.6, ал.3 ЗРАСРБ, чл.27 ал.1 ППЗРАСРБ).

Гореизложеното ми дава основание да предложа на уважаемите членове на научното жури да гласуват за присъждане на ОНС „Доктор“ по професионално направление 3.7. “Администрация и управление“, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“ на Ванухи Бедрос Аракелян.

08.06.2020

В а р н а

(Проф. д-р П. Христов)